

Projekt Planu Ochrony dla obszaru NATURA 2000 Góry i Pogórze Kaczawskie PLH020037

II SPOTKANIE ZESPOŁU LOKALNEJ WSPÓŁPRACY

Ekspertyza entomologiczna – prezentacja wyników I etapu badań terenowych

Autorzy:
mgr Kamil Struś
mgr Ewelina Myśków

Wrocław, 10 grudnia 2020 r.

Stan poznania entomofauny obszaru Natura 2000 Góry i Pogórze Kaczawskie

Dane literaturowe

Wybrane publikacje:

- Kadej M., Tarnawski D., Malkiewicz A., Smolis A., Zając K. 2018. Przeplatka maturna *Euphydryas maturna* (Linnaeus, 1758) w Górach Kaczawskich i na Nizinie Śląskiej - nowe dane. Przyroda Sudetów.
- Kadej M. i in. 2018. Pachnica dębowa *Osmoderma eremita* sensu lato (Scopoli, 1763) w południowo-zachodniej części Polski – kolejne nowe dane o występowaniu i biologii gatunku. Przyroda Sudetów.
- Kadej M. i in. 2007. Nowe dane o występowaniu pachnicy dębowej *Osmoderma eremita* (Scopoli, 1763) (Coleoptera, Scarabaeidae) na Dolnym Śląsku. Przyroda Sudetów.

Opis terenu badań

Ogólna charakterystyka:

- Najniższe i najbardziej na północ wysunięte pasmo Sudetów
- Stosunkowo wysoka lesistość, z dużym procentem drzewostanów liściastych
- Ekstensywny sposób użytkowania zbiorowisk łąkowych
- Wyjątkowo mozaikowy krajobraz z dużym zróżnicowaniem siedliskowym

Główne typy siedlisk inwentaryzowane pod kątem zasiedlenia przez gatunki stanowiące przedmiot ochrony:

- Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*)
- Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*)
- Górskie łąki konietlicowe użytkowane ekstensywnie (*Polygono-Trisetion*)
- Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk
- Kwaśne buczyny (*Luzulo-Fagenion*)
- Żyzne buczyny (*Dentario glandulosae-Fagenion*, *Galio odorati-Fagenion*)
- Grądy środkowoeuropejskie i subkontynentalne (*Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*)
- Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*, olsy źródliskowe)
- Ciepłolubne dąbrowy (*Quercetalia pubescenti-petraeae*)

Metodyka badań entomologicznych

Przebieg prac terenowych

- W pierwszej kolejności przeprowadzono analizę danych archiwalnych oraz materiałów kartograficznych.
- Obserwacje prowadzono od trzeciej dekady lipca do trzeciej dekady sierpnia.
- Poszczególne kontrole wykonywano w sprzyjających warunkach atmosferycznych oraz w odpowiedniej porze dnia.
- Obszar penetrowano w trakcie marszu, zapisując trasę przejścia za pomocą GPS.
- Każde wykazane stanowisko gatunku stanowiącego przedmiot ochrony dokumentowano fotograficznie.
- W pierwszym etapie badań, dokładnym obserwacjom poddano przede wszystkim centralną i południowo-wschodnią część Gór Kaczawskich.

Inwentaryzowane gatunki

Czerwończyk nieparek *Lycaena dispar*

Modraszek nausitous *Phengaris nausitous*

Modraszek telejus *Phengaris teleius*

Przeplatka maturalna *Euphydryas maturna*

Pachnica dębowa *Osmoderma eremita*

Czerwończyk nieparek *Lycaena dispar* - metodyka badań

- Obserwacjami objęto przede wszystkim półnaturalne łąki świeże, łąki trzęślicowe, a także mniejsze fragmenty turzycowisk.
- W pierwszej kolejności ustalano obecność rośliny pokarmowej – szczawiu *Rumex sp.*
- Na spodniej stronie liści rośliny żywicielskiej szukano złożonych jaj czerwończyka jak również gąsienic i śladów ich żerowania.
- Odpowiednie płaty siedlisk w trakcie kontroli terenowej monitorowano w poszukiwaniu aktywnie latających oraz żerujących osobników dorosłych.
- Poszczególne kontrole wykonywano w sprzyjających warunkach atmosferycznych oraz w odpowiedniej porze dnia.
- Obszar penetrowano w trakcie marszu, zapisując trasę przejścia i poszczególne miejsca stwierdzeń za pomocą GPS.
- Każde wykazane stanowisko gatunku stanowiącego przedmiot ochrony dokumentowano fotograficznie.
- W pierwszym etapie badań, dokładnym obserwacjom poddano przede wszystkim centralną i południowo-wschodnią część Gór Kaczawskich.

Modraszek nausitous *Phengaris nausithous* - metodyka badań

- Obserwacjami objęto przede wszystkim półnaturalne łąki świeże, łąki trzęślicowe, a także mniejsze fragmenty turzycowisk.
- W pierwszej kolejności ustalano obecność rośliny pokarmowej – krwiściągu lekarskiego *Sanguisorba officinalis*.
- W obrębie płatów rośliny pokarmowej prowadzono obserwacje nastawione na wykrycie osobników dorosłych, a jeżeli zachodziła taka potrzeba również odłowy siatką entomologiczną.
- Poszczególne kontrole wykonywano w sprzyjających warunkach atmosferycznych oraz w odpowiedniej porze dnia.
- Obszar penetrowano w trakcie marszu, zapisując trasę przejścia i poszczególne miejsca stwierdzeń za pomocą GPS.
- Każde wykazane stanowisko gatunku stanowiącego przedmiot ochrony dokumentowano fotograficznie.
- W pierwszym etapie badań, dokładnym obserwacjom poddano przede wszystkim centralną i południowo-wschodnią część Gór Kaczawskich.

Modraszek telejus *Phengaris teleius* - metodyka badań

- Obserwacjami objęto przede wszystkim półnaturalne łąki świeże, łąki trzęślicowe, a także mniejsze fragmenty turzycowisk.
- W pierwszej kolejności ustalano obecność rośliny pokarmowej – krwiściągu lekarskiego *Sanguisorba officinalis*.
- W obrębie płatów rośliny pokarmowej prowadzono obserwacje nastawione na wykrycie osobników dorosłych, a jeżeli zachodziła taka potrzeba również odłowy siatką entomologiczną.
- Poszczególne kontrole wykonywano w sprzyjających warunkach atmosferycznych oraz w odpowiedniej porze dnia.
- Obszar penetrowano w trakcie marszu, zapisując trasę przejścia i poszczególne miejsca stwierdzeń za pomocą GPS.
- Każde wykazane stanowisko gatunku stanowiącego przedmiot ochrony dokumentowano fotograficznie.
- W pierwszym etapie badań, dokładnym obserwacjom poddano przede wszystkim centralną i południowo-wschodnią część Gór Kaczawskich.

Przeplatka matura *Euphydryas maturna* - metodyka badań

- Obserwacjami objęto przede wszystkim skraje kompleksów leśnych, a także wszelkie zadrzewienia śródpolne, szpalery bądź aleje w obrębie trwałych użytków zielonych.
- W tego typu lokalizacjach ustalano obecność rośliny pokarmowej – jesionu wyniosłego *Fraxinus exelsior*.
- W obrębie korony stwierdzonych jesionów wyszukiwano oprzędów.
- Poszczególne kontrole wykonywano w sprzyjających warunkach atmosferycznych oraz w odpowiedniej porze dnia.
- Obszar penetrowano w trakcie marszu, zapisując trasę przejścia i poszczególne miejsca stwierdzeń za pomocą GPS.
- W pierwszym etapie badań, dokładnym obserwacjom poddano przede wszystkim centralną i południowo-wschodnią część Gór Kaczawskich.

Pachnica dębowa *Osmoderma eremita* - metodyka badań

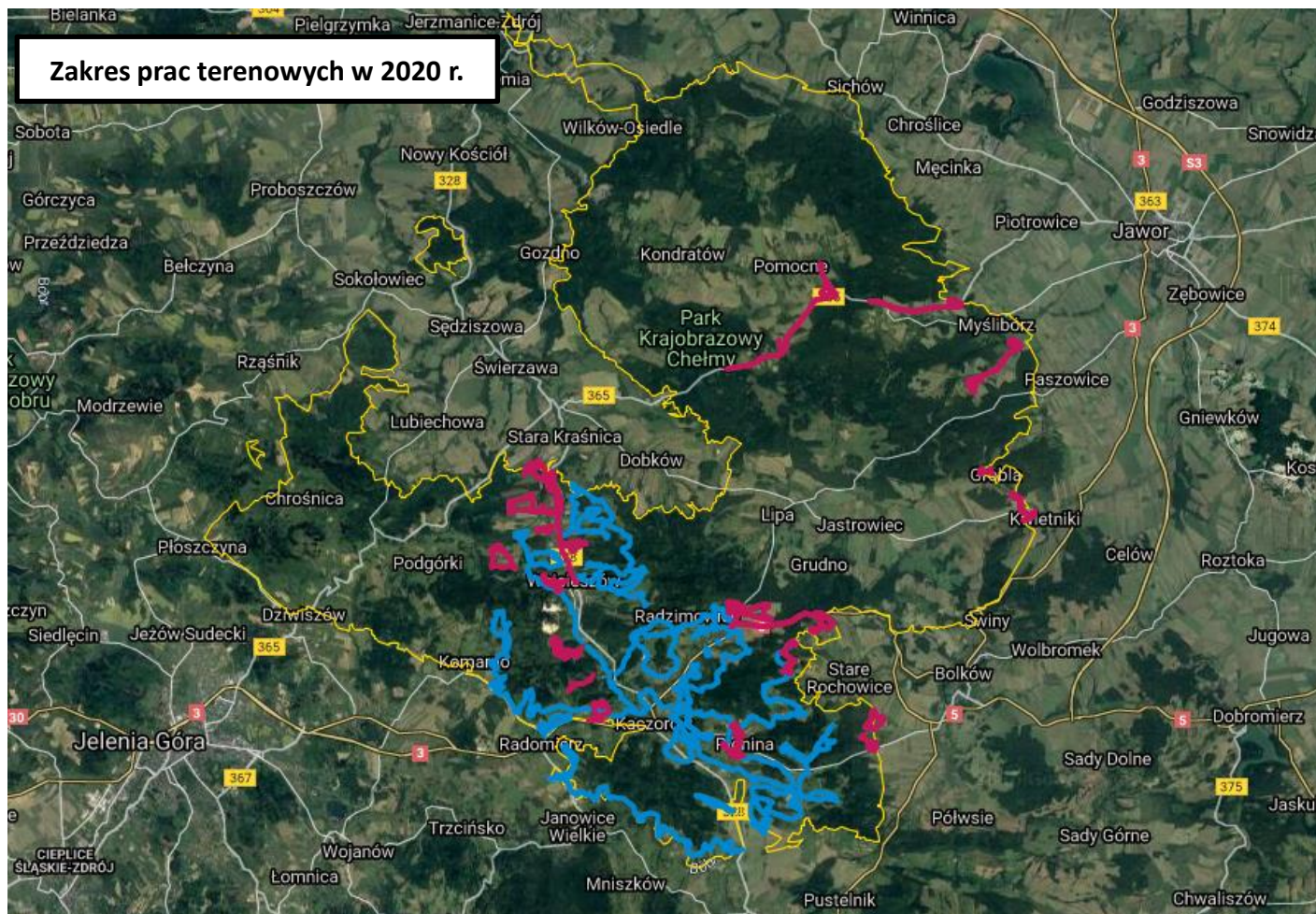
- Obserwacjami objęto w pierwszej kolejności fragmenty starodrzewi tj. przydrożne aleje i szpalery, założenia parkowe, pojedyncze pomnikowe okazy drzew i zadrzewienia śródpolne.
- W wytypowanych, odpowiednich siedliskach przeszukiwano dziuple, próchniska w celu znalezienia śladów obecności gatunku w postaci odchodów, kokolitów lub szczątków osobników dorosłych. Równocześnie w odpowiednim terminie prowadzono obserwacje w celu wykazania żywych osobników dorosłych.
- Poszczególne kontrole, szczególnie te nastawione na wyszukiwanie osobników żywych, wykonywano w sprzyjających warunkach atmosferycznych oraz w odpowiedniej porze dnia.
- Obszar penetrowano w trakcie marszu, zapisując trasę przejścia i poszczególne miejsca stwierdzeń za pomocą GPS.
- Każde wykazane stanowisko gatunku stanowiącego przedmiot ochrony dokumentowano fotograficznie.
- W pierwszym etapie badań, dokładnym obserwacjom poddano przede wszystkim centralną i południowo-wschodnią część Gór Kaczawskich, a także centralną i wschodnią część Parku Krajobrazowego „Chełmy”.

Wyniki I etapu badań terenowych

Nakład prac terenowych:

- 16 dni prac terenowych
- 170 km śladu GPS
- 115 stanowisk gatunków będących przedmiotami ochrony w obszarze

Opracowanie planów ochrony dla dwóch obszarów Natura 2000 na Dolnym Śląsku
projekt nr POIS.02.04.00-00-0194/17 współfinansowany przez UE ze środków Funduszu Spójności

Spełniamy wymagania EMAS – zarządzamy urzędem efektywnie, oszczędnie i prośrodowiskowo

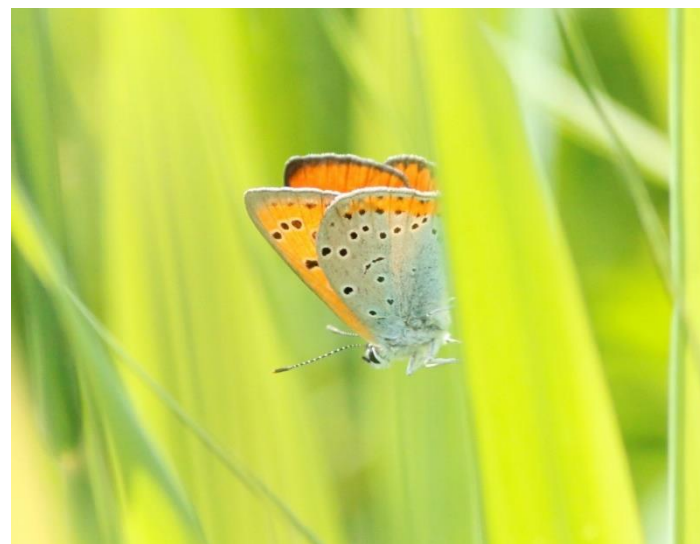

Wyniki I etapu badań terenowych

Czerwończyk nieparek *Lycaena dispar*

- 19 stanowisk
- 66 ha łącznej powierzchni zasiedlonych płatów łąk
- Gatunek ten wykazany został przede wszystkim we wschodniej części Gór Kaczawskich. Zasiedla głównie górskie łąki wilgotne i świeże, fragmenty turzycowisk i płaty źródłkowej roślinności przypotokowej. Nie osiąga dużych liczebności, a jego rozmieszczenie jest dosyć rozproszone. Najcenniejszymi fragmentami badanego obszaru pod kątem tego gatunku były okolice Mysłowa, Płoniny i Starych Rochowic.
- Stwierdzany głównie na podstawie złożonych jaj i żerujących gąsienic. Złożenia zwykle są nieduże 1-2 jaja, wyjątkowo 9 jaj na stanowisku pod Radzimowicami.

Wyniki I etapu badań terenowych

Modraszek nausitous *Phengaris nausithous*

- 62 stanowiska
- 265,8 ha łącznej powierzchni zasiedlonych płatów łąk
- Gatunek ten wykazany został przede wszystkim we wschodniej i południowo wschodniej części Gór Kaczawskich jednak obecny był na całym obszarze skontrolowanym w pierwszym etapie badań. Zasiedla głównie górskie łąki wilgotne i świeże z udziałem rośliny pokarmowej – krwiściągu lekarskiego. Preferuje biotopy zróżnicowane florystycznie gdzie roślina pokarmowa nie jest wyraźnie dominująca. Lokalni osiąga średnie liczebności rzędu kilkudziesięciu osobników. Najcenniejszymi fragmentami badanego obszaru pod kątem tego gatunku były okolice Kaczorowa, Płoniny, Świdnika i Ciechanowic.

Wyniki I etapu badań terenowych

Modraszek telejus *Phengaris telei*

- 21 stanowisk
- 90,87 ha łącznej powierzchni zasiedlonych płatów łąk
- Gatunek ten wykazany został przede wszystkim we wschodniej i południowo wschodniej części Gór Kaczawskich, a także na rozproszonych stanowiskach w pozostałej części obszaru. Zasiedla głównie górskie łąki wilgotne i świeże z udziałem rośliny pokarmowej – krwiściągu lekarskiego. Preferuje biotopy zróżnicowane florystycznie gdzie roślina pokarmowa nie jest wyraźnie dominująca. Jest wyraźnie mniej liczny od modraszka nausitousa i osiąga mniejsze liczebności, maksymalnie do kilkunastu osobników na stanowisku. Najcenniejszymi fragmentami badanego obszaru pod kątem tego gatunku były okolice Kaczorowa, Płoniny, Świdnika i Ciechanowic.

Wyniki I etapu badań terenowych

Przeplatka matura *Euphydryas maturna*

- Brak stwierdzeń
- Potencjalne siedliska (zadrzewienia jesionowe) obecne na całym badanym terenie.
- Gatunek wykazywany był do tej pory jedynie w najbardziej zachodniej części Gór Kaczawskich w rejonie Chrońnicy i Janówka, jednak stanowiska te nie były objęte obserwacjami w pierwszym etapie prac terenowych.

Wyniki I etapu badań terenowych

Pachnica dębowa *Osmoderma eremita*

- 5 stanowisk
- 11,7 ha łącznej powierzchni zasiedlonych płatów zadrzewień
- Pachnica dębowa jest gatunkiem silnie związanym z krajobrazem kulturowym ukształtowanym przez człowieka, więc potencjalnym miejscem jej występowania są oprócz lasów także aleje przydrożne, stare parki przypałacowe, zwierzyńce, drzewa na pastwiskach i łąkach, itp.
- W trakcie inwentaryzacji potwierdzono pachnicę dębową na 4 stanowiskach wykazanych w trakcie prac nad PZO oraz wykryto jedno nowe.

Wyniki I etapu badań terenowych

Najcenniejsze fragmenty badanego terenu

- Obszar między Kaczorowem, a Płoniną – duży kompleks półnaturalnych łąk świeżych i wilgotnych w większości użytkowanych kośnie. Łączna powierzchnia wynosi ok. 300 ha. W ich obrębie wykazano 10 poligonów zasiedlonych przez modraszka nausitousa, 7 poligonów zasiedlonych przez modraszka telejusa oraz 2 poligony zasiedlone przez czerwoczyka nieparka.
- Obszar między wsiami Świdnik, Płonina i Pastewnik – kompleksy półnaturalnych łąk świeżych i wilgotnych na zboczach góry Sośniak i Popiel, w większości użytkowanych kośnie. Łączna powierzchnia ok. 150 ha. W ich obrębie wykazano 9 poligonów zasiedlonych przez modraszka nausitousa, 5 poligonów zasiedlonych przez modraszka telejusa oraz liczne potencjalne siedliska czerwoczyka nieparka.
- Obszar w dolinie Bobru, na północ i północny wschód od Ciechanowic – rozczłonkowane, średniej wielkości półnaturalne łąki świeże i wilgotne. Użytkowane kośnie, pastwiskowo oraz pozbawione użytkowania. Łączna powierzchnia ok. 20 ha. W ich obrębie wykazano 4 poligony zasiedlone przez modraszka nausitousa, 1 poligon zasiedlony przez modraszka telejusa oraz potencjalne siedliska czerwoczyka nieparka.

Siedlisko modraszków nausitousa i telejusa na zboczach góry Lubrza k. Kaczorowa

Siedlisko modraszków nausitousa i telejusa na zboczach góry Popiel k. Świdnika

Siedlisko modraszków nausitousa i telejusa w dolinie Bobru k. Ciechanowic